

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методик навчання

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів
з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі

Виконала студентка групи ПОМ 2
спеціальності 013 Початкова освіта
Кравченко Л.М.

Керівник: Лупінович С. М.

Рецензент: Корольова Л.М.

Нормоконтроль К.А. Карпачов

Запоріжжя
2022 р.

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методик навчання
Освітньо-кваліфікаційний рівень другий (магістерський) рівень
Спеціальність 013 Початкова освіта

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Світлана ЛУПІНОВИЧ
“_24_” _лютого 2022_ року

З А В Д А Н Н Я
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТКИ
КРАВЧЕНКО ЛІЛІА МИКОЛАЇВНА

1. Тема магістерської роботи «Формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі». Керівник магістерської роботи Лупінович Світлана Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, затвержені наказом закладу вищої освіти від «14» квітня 2022 року № 77/од.

2. Строк подання студентом роботи 30.04.2022

3. Вихідні дані до магістерської роботи

Мета дослідження: полягає в теоретичному уточненні та експериментальній перевірці моделі формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

Об'єкт дослідження: навчання і виховання учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

Предмет дослідження: модель формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

4. Зміст магістерської роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

– На основі аналізу науково-методичної, психолого-педагогічної літератури уточнити сутність поняття «ціннісне ставлення до навчання» як категорії теорії виховання.

– Розкрити особливості формування ціннісного ставлення до навчання учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

– Розробити модель, визначити і експериментально перевірити педагогічні умови формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

У роботі подано 1 рисунок та 2 таблиці.

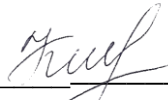
6. Консультанти розділів магістерської роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1. Аналіз наукових досліджень і публікацій з проблеми формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.	Лупінович С. М., к.п.н., доц.	21.04.2021 	21.04.2021
Розділ 2. Педагогічні умови формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами.	Лупінович С. М., к.п.н., доц.	15.05.2021 	15.05.2021

7. Дата видачі завдання 25.02.2021.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Опрацювання науково-методичної літератури з теми магіст.роботи	Березень 2021	Виконано
2	Складання плану роботи.	Березень 2021	Виконано
3	Написання теоретичного розділу	Квітень - червень 2021	Виконано
4	Робота над практичною частиною	Вересень - січень 2021	Виконано
5	Написання висновків	Лютий – березень 2022	Виконано
6	Проходження нормоконтролю.	Квітень 2022	Виконано
7	Захист роботи.	Травень - червень 2022	Виконано

Студент Кравченко Лілія Миколаївна
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи Лупінович Світлана Миколаївна
 (підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ З ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО НАВЧАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....

1.1. Уточнення поняття «ціннісне ставлення до навчання».....

1.2. Стан формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкової школи з особливими освітніми потребами.....

1.3. Модель формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.....

РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО НАВЧАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

2.1. Професійна компетентність вчителя з формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами.....

2.2. Створення інклюзивного середовища та удосконалення освітнього процесу як фактор формування позитивного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами.....

2.3. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи з формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.....

ВИСНОВКИ.....

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....

ДОДАТКИ.....

ВСТУП

Учень початкової школи є суб'єктом і метою виховної системи. В сучасних умовах його самовизначення і самореалізація становлять сутність нових підходів до організації освітнього процесу. На це орієнтують нормативні документи: «Концепція Нової української школи», «Концептуальні засади гуманітарної освіти», «Концепція позашкільної освіти і виховання», які спрямовують педагогів на здійснення соціалізації, адаптації (щодо осіб з особливими освітніми потребами), тобто підготовку здобувачів до життя в суспільстві. Ця проблема є важливою і значущою, що спонукає до пошуків оптимального варіанту її вирішення.

На сьогодні в Україні особливого значення набуває запровадження інклюзивного навчання. Важливою умовою реалізації Концепції Нової української школи є створення сучасного комфортного освітнього середовища, яке має забезпечити рівний доступ до якісної освіти включно й здобувачам з особливими освітніми потребами. Освіта учня з особливими освітніми потребами має бути спрямована на облаштування його в соціокультурному просторі та на допомогу в самоідентифікації, самовизначенні, самореалізації з урахуванням індивідуальних особливостей.

Такі підходи є викликом для освіти України й потребують особливого управлінського та методичного супроводу.

Важливим критерієм ефективності та якості освітнього процесу є вихованість учнів початкової школи, тобто наявність у них певних цінностей. Ціннісне ставлення до навчання, інтерес до знань, усвідомлення їхньої ролі у власному розвитку, залучення до національної культури є одним із показників рівня вихованості здобувача освіти. Зростання значення знань у сучасних умовах визначає необхідність подальшого вдосконалення освітнього процесу в школі, пошуку шляхів підвищення свідомого й активного ставлення до навчання, одним із яких є формування в учнів ціннісного ставлення до нього.

Однак результати емпіричного дослідження свідчать, що система виховної роботи не забезпечує результативності цього процесу, обмежується окремими не пов'язаними між собою заходами. Рівень сформованості ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів із особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання є низький, незважаючи на вік, сприятливий для формування особистісних пізнавальних потреб, позитивних якостей особистості.

У закладі освіти з інклюзивним навчанням навчаються учні (до 3-х здобувачів), які мають особливі освітні потреби. Більшість з них мають складнощі у засвоєнні знань в силу об'єктивних причин (фізіологічні особливості, тривала хвороба тощо). Також серед педагогів, які працюють в інклюзивному класі, на жаль, недостатньо сформована культура інклюзивності (включення). Деякі педагоги вважають, що діти з особливими освітніми потребами не можуть засвоювати навчальний матеріал на рівні зі своїми однолітками. Тому іноді безпідставно знижують рівень доступності матеріалу, який подається, або виявляють зайву опіку, ставляться до учнів з особливими освітніми потребами поблажливо. І це утруднює формування ціннісного ставлення до навчання і позитивних якостей особистості учня з особливими освітніми потребами.

Педагогічні ідеї, що висвітлюють гуманізацію освітнього процесу в початковій школі, знайшли відображення у працях Ш. Амонашвілі, А. Дістервега, Я. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, О. Савченко, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін.

У багатьох педагогічних дослідженнях ціннісне ставлення учнів до навчання розглядається як компонент змісту морального виховання. І. Бех, С. Козак, В. Маршицька та ін. визначили суть поняття «цінність» як утворення, в основі яких лежать почуття людей, що спрямовані на ідеал. Вихованню цінностей у дітей та молоді присвячені праці О. Сухомлинської, В. Струманського, Т. Роньшиної. Формування ціннісного ставлення до навчання у старшокласників та учнів ПТУ висвітлені в працях С. Козак,

З. Павлютенкової, Є. Павлютенкова, Т. Равчини. Вчений С. Лупінович розкривала проблему формування ціннісного ставлення до навчання в учнів молодших класів школи-комплексу естетичного виховання. Однак формуванню ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі не приділено достатньої уваги.

Ураховуючи актуальність, недостатню розробку проблеми, специфіку освітньої роботи з учнями з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного середовища і нереалізовані можливості інклюзивного навчання, темою магістерської роботи обрано «Формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі».

Об'єкт дослідження – навчання і виховання учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

Предмет дослідження: модель формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

Мета дослідження полягає в теоретичному уточненні та експериментальній перевірці моделі формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

Відповідно до мети визначено основні завдання дослідження:

1. На основі аналізу науково-методичної, психолого-педагогічної літератури уточнити сутність поняття «ціннісне ставлення до навчання» як категорії теорії виховання.

2. Розкрити особливості формування ціннісного ставлення до навчання учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

3. Розробити модель, визначити і експериментально перевірити педагогічні умови формування ціннісного ставлення до навчання в учнів

початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

Відповідно до поставлених завдань було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів: вивчення й аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури для визначення теоретичних передумов та розробки моделі формування ціннісного ставлення до навчання учнів початкової школи з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного середовища; спостереження, індивідуальні та колективні бесіди, інтерв'ювання, анкетування, вивчення шкільної документації та досвіду роботи вчителів для діагностики рівня сформованості ціннісного ставлення до навчання учнів з особливими освітніми потребами; педагогічний експеримент (констатувальний; формувальний); моделювання педагогічного процесу; статистична обробка результатів дослідження.

Методологічну і теоретичну основу дослідження становлять: основні положення про загальнолюдські цінності в освіті; психологічні аспекти формування ціннісного ставлення до навчання учнів початкової школи; концептуальні положення теорії виховання і формування ціннісного ставлення до навчання учнів початкових класів як складової процесу виховання (І. Бех, Г. Болдирева, С. Заїка, Т. Ільяшенко, С. Кузьміна, О. Савченко, М. Фіцула); наукові узагальнення та висновки щодо виховання і формування ціннісного ставлення до навчання учнів молодших класів; нормативно-правові документи Міністерства освіти і науки України про шкільну освіту.

Практичну значущість дослідження становить визначення рівнів сформованості ціннісного ставлення до навчання учнів початкових класів з особливими освітніми потребами; розробка науково-обґрунтованих методичних рекомендацій. Результати дослідження можуть бути використані під час створення навчально-методичних посібників для класних керівників, для організації позакласної роботи з учнями молодшого шкільного віку із особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Експериментальною базою дослідження була: Гімназія № 15 м. Новомосковськ Дніпропетровської області (учні 1-х класів). Дослідження здійснювалося протягом 2021-2022 навчальних років.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, 2-х розділів, висновків, списку використаних джерел (75 найменувань), містить 7 таблиць, 1 алгоритм. Основний зміст дослідження викладено на 53 сторінках магістерської роботи.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження і здобуті результати щодо розв'язання проблеми формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі дали можливість зробити такі висновки:

На основі аналізу філософської, соціологічної та психолого-педагогічної літератури обґрунтовано сутність поняття «ціннісне ставлення до навчання» як категорії теорії виховання.

Процес формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі має певні особливості, які зумовлені віковими та психофізичними характеристиками учнів, специфікою структури і спрямованістю освітнього процесу на формування в них знань, умінь і навичок з різних предметів.

Проведене дослідження засвідчило, що існуюча система роботи з формування ціннісного ставлення до навчання в учнів з особливими освітніми потребами початкової школи перебуває в такому стані, коли ще недостатньо вирішуються основні положення Закону України «Про освіту», а саме: зв'язок процесу навчання і виховання в школі та оволодіння учнями системою знань, умінь і навичок із життєвим самовизначенням школярів і пошуком особистого покликання на життєвому шляху для служіння народу, Батьківщині та покращання соціального життя в Україні. Незадовільний стан роботи з формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі пов'язаний із недостатньою компетенцією вчителів із вищезазначеної проблеми. У практиці вчителів початкових класів відсутня модель освітньої роботи з формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі та технологія її впровадження.

Науковообґрунтованомодельформуванняціннісного ставлення до навчання в учнів початкових класів (мета, завдання, принципи, зміст, методи і форми роботи, педагогічні умови, критерії та показники), яка враховуєїх вікові, психофізичні особливостіта специфіку освітнього процесузакладу освіти з інклюзивним навчанням.Основнимиперевагамимоделі формуванняціннісногоставленнядо навчання є реалізація навчальних, виховних і розвивальних цілей і завдань, створенняінклюзивного і розвивального середовища,вдосконалення освітньогопроцесу, використання комплексу інтерактивних методів і прийомів навчання й виховання; інтеграція предметів; система оцінювання учнівських досягнень у процесі реалізації мети та педагогічних завдань на уроці.

Обґрунтовано та експериментально перевірено комплекс педагогічних умов формування ціннісного ставлення до навчання в учнів з особливими освітніми потребами початкової школи (підвищення професійної педагогічної компетенції вчителів, створення інклюзивного середовища, вдосконалення освітнього процесу), які охоплювали всі етапи становлення особистості учня і забезпечували формування ціннісного ставлення до навчання з усіх предметів.

Уточнено критерії та показники визначення рівнів сформованості ціннісного ставлення до навчання в учнів з особливими освітніми потребами початкової школи.

Порівняльний аналіз здобутих результатів формувального експериментусвідчить про ефективність розробленої моделі формування ціннісного ставлення до навчання в учнів початкової школи з особливими освітніми потребами. У 95% учнів експериментальних класів сформувалось позитивне ставлення до школи, вивчення різнихпредметів, до знань і навчання. Серед учнів експериментальних класів було визначено більш усвідомлене ставлення до навчання, про що свідчить отримана на заключному етапі дослідження динаміка рівнів сформованості в дітей уявлень про навчання в школі. В учнів контрольних класів показники ціннісного ставлення до навчання збільшились з 50% до 65%.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування ціннісного ставлення до навчання в учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Перспективи подальшого наукового пошуку можливі в адаптації моделі до умов закладів дошкільної та середньої, фахової та передфахової освіти.